

*Dva članka Ante Škegre u "Arheološkome vestniku"
Slovenske akademije znanosti in umetnosti, sv. 55. i 56.,
Ljubljana, 2004. i 2005.*

*Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Razred za zgodovinske in družbene vede) i njezin Znanstvenoraziskovalni center (Inštitut za arheologiju) u Ljubljani objavili su u prethodne dvije godine dva sveska svojega zbornika sa sadržajima iz arheologije. Tako je 2004. godine tiskan 55. svezak *Arheološkoga vestnika*, a prošle godine – 2005. njegov 56. svezak. U svojstvu glavne urednice oba je sveska pripremila i uredila Marjeta ŠAŠEL KOS.*

Opsežni 55. svezak *Arheološkoga vestnika* broji ukupno 606 stranica velikoga formata, a sadrži rasprave, članke, priloge, in memoriam, ocjene i prikaze te izbor radova za bibliografiju Sloveniku. Sadržaj zbornika radova posvećen je širokome vremenskom rasponu od prapovijesnoga doba preko rimskoga razdoblja i kasne antike do razdoblja srednjega vijeka. Nakon toga, objavljeni su radovi iz područja paleobotanike i antropologije te in memoriam arheologu Stanku Pahiću (1924.-2003.), koji je napisao Stane Gabrovec; bibliografiju tiskanih djela Stanka Pahića potpisala je Vesna Koprivnik. Ustvari, cijeli sadržajno opsežan, zanimljiv i vrijedan zbornik radova urednički je odbor posvetio dvojici istaknutih i zaslužnih slovenskih znanstvenika, spomenutome Stanku Pahiću te Joži Kastelicu, koji su preminuli 2003. godine.

Poštujući metodološki slijed, u *Vestnik* je uvršteno nekoliko ocjena i prikaza objavljenih djela i radova, a u svezi sa starijom prošlošću područja Republike Hrvatske upućujemo na prikaz radova Dunje Glogović, Mirjane Sanader (dva rada) te Roberta Matijašića. Naposljetku, ljubljanski arheološki zbornik radova završava rubrikom *Bibliographia archaeologica Slovenica selecta*.

Našu je pozornost u ovome svesku posebno privukao prilog Ante ŠKEGRE naslovljen *Papal possessions in the eastern Adriatic (Papinski posjedi na istočnom jadranskom području)*, str. 429-438. Članak je inače tiskan na engleskome jeziku, a uz *Abstract* posjeduje *Izoleček* na slovenskome jeziku te *Sažetak* na hrvatskome jeziku.

Autor članka govori o papinskim posjedima u razdoblju VI. i VII. stoljeća na području istočnoga Jadrana. Riječ je o papinskome patrimoniju koji se sastojao od većih zemljišnih kompleksa, sakralnih, stambenih, gospodarskih i drugih objekata. Taj patrimonij je, prema dosadašnjim saznanjima, nastajao na temelju darovnica rimskih i bizantskih careva, no jednako tako i imućnijih rimskih građana.

Na području istočnoga Jadrana papinski patrimonij spominje se oko provincijalnoga i crkvenoga središta Scodre u Prevalitani, zatim na salonitanskome dalmatinskom području te na području istarskoga poluotoka. Ovaj posljednji papinski patrimonij povezuje se s prekojadranskim ravenskim papinskim posjedima. Na žalost, izvorna povijesna građa ne daje dovoljno podataka o tome na koji su način, kako i kada pape i rimski biskupi stjecali patrimonije. Autor pretpostavlja da se to događalo

na isti način kao i kod mjesnih biskupa i njihova stjecanja posjeda. Od konca VI. st. u poznatim vrelima ne nalazimo više na podatke o papinskim posjedima na istočnome jadranskom području, drugim riječima izvori o njima šute. Međutim, tu činjenicu ne bi trebalo tumačiti i shvatiti kao da su oni nestali. Nadalje, autor nam nudi mogućnost da prihvatimo mišljenje kako su prihodi od papinskoga dalmatinskog i istarskoga područja, u vrijeme pape Ivana IV. (640.-642.), u okviru okrutne svakodnevice, služili za otkup roblja koje je bilo u rukama avarsko-slavenskih pridošlica u Dalmaciju i Istru.

Zanimljivost i vrijednost ovoga priloga A. Škegre je u njegovu doprinosu rasvjetljavanju jedne od zasebnih i posebno značajnih povijesnih odrednica kasnoantičkoga vremena na našim istočnojadranskim prostorima.

Ante ŠKEGRO javlja se i u 56. svesku *Arheološkoga vestnika* (iz 2005. godine) u kojemu objavljuje članak, također na engleskome jeziku, pod naslovom *The Bestoen bishopric in the light of prior reserach* (*Bestoenska biskupija u svjetlu dosadašnjih istraživanja*). Inače taj je svezak *Arheološkoga vestnika*, nešto manjega opsega od prethodnoga 55. broja iz 2004. godine, no još uvijek ukupno broji oko 500 (točnije 488) stranica. Dakle, *Vestnik* je vrlo opsežan, vrijedan i zanimljiv zbornik radova. Sadrži, poput prethodnoga 55. sveska iz 2004. godine, nekoliko osnovnih cjelina: *Prapovijesno doba*, *Rimsko doba*, *Kasna antika*, *Rani srednji vijek*, *Srednji vijek*, *Diskusija*, *Ocjene i prikazi*. Sadržaj zbornika zaključuje već uobičajena, stalna i vrlo korisna rubrika *Bibliographia archaeologica Slovenica selecta*.

Navedeni rad Ante Škegre objavljen je u rubrici *Pozna antika* na dvadesetak stranica (369-389), a tekst je popraćen i obogaćen zemljopisnim te likovnim priložima. Članak *The Bestoen bishopric in the light of prior research* sadrži *Izvoleček* na slovenskome jeziku, *Abstract* na engleskome te *Sažetak* na hrvatskome jeziku kao i popis literature.

U članku se govori o dosadašnjim istraživanjima Bestoenske biskupije i njezinu biskupu Andriji iz kasnoantičkoga doba. Autor je s pomoću postojećih poznatih povijesnih vrela i analizom historiografskih djela želio razjasniti pitanje prostora i područja Bestoenske biskupije. Naime, sve do danas nije se znanstveno utvrdilo područje te kasnoantičke biskupije. Na temelju poznatih povijesnih vrela i historiografskih radova, Ante Škegro potvrđuje tezu da raspoloživi postojeći podatci ne pružaju dovoljnu mogućnost istraživaču za potpuni i decidirani odgovor o smještaju Bestoenske biskupije, a ni o njezinu povijesnome biskupu Andriji. Zbog toga pisac priloga ističe činjenicu: i danas ostaje prihvaćeno mišljenje o mogućnosti lociranja Bestoenske biskupije na prostoru antičkoga naselja u Čipuljiću – Bugojno.

U svakome slučaju, članak i razmišljanje pisca A. Škegre o području kasnoantičke biskupije nadopunit će dosadašnja istraživanja o Bestoenskoj biskupiji, kao i o biskupu Andriji iz kasnoantičkoga razdoblja, ali isto tako i pridonijeti daljnjoj suvremenoj znanstvenoj interpretaciji dostupnih podataka.

Dr. sc. Vesna MUNIĆ, doc.